

Maa- ja metsätalousministeriö

LAUSUNTO

kirjaamo.mmm@gov.fi

25.6.2024

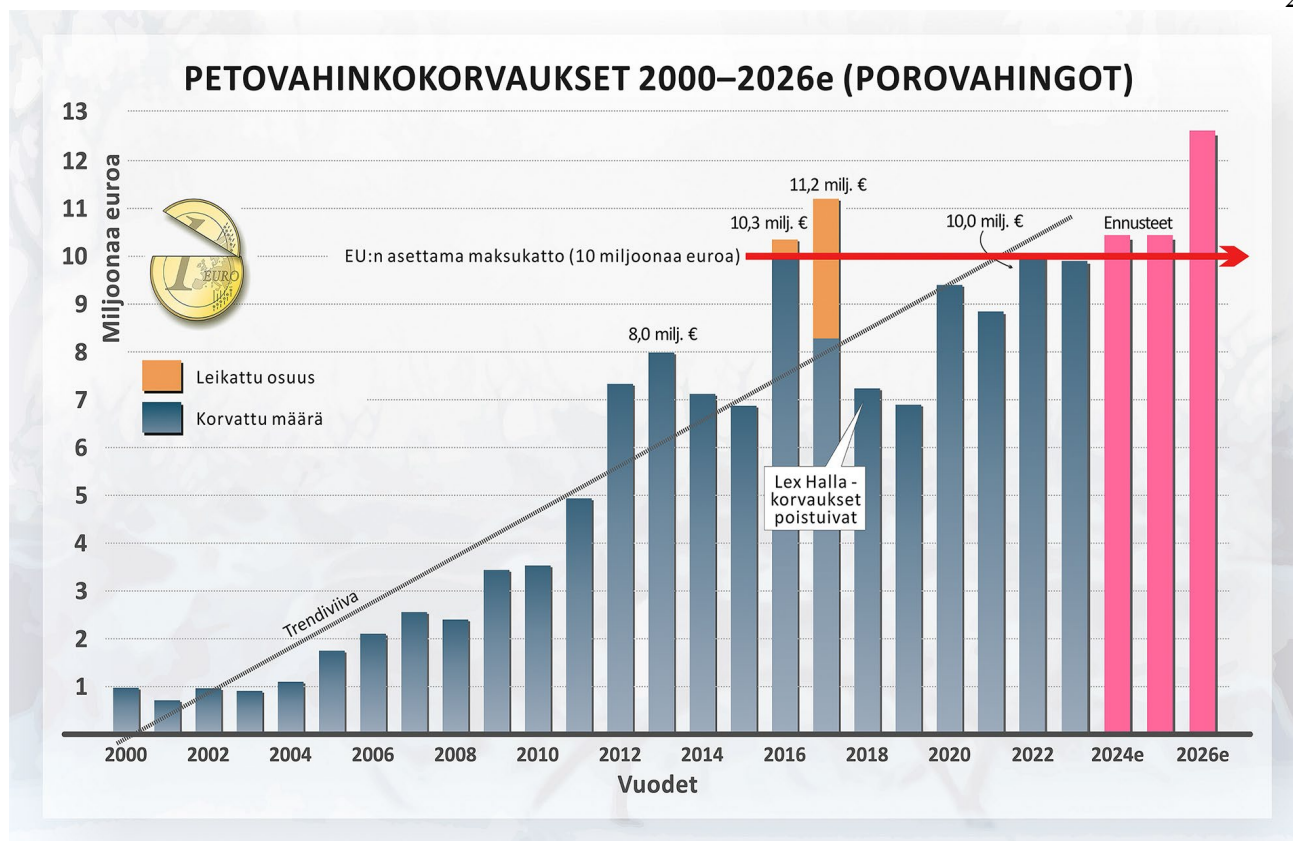
Dnro 225 /2024

Lausuntopyyntö 4.6.2024 VN/15601/2024, VN/15601/2024-MMM-2

KARHUKIINTIÖASETUS METSÄSTYSVUODELLE 2024-2025

Maasuurpetojen porotaloudelle aiheuttamat vahingot ovat olleet Suomessa erittäin korkealla tasolla jo yli kymmenen vuoden ajan. Kaikkien suurpetojen määrät ovat sekä Suomessa että poronhoitoalueella kasvaneet, ja samalla petojen aiheuttamat porovahingot ovat nousseet erittäin korkealle tasolle. Yli kymmenen vuotta vahinkomäärä on noussut jatkuvasti ja se on aiheuttanut porotaloudelle erittäin paljon haasteita mm. kannattavuuden heikkenemisenä. Kuluva vuoden löytyvät ja korvattavat vahingot tulevat olemaan 6000 poron luokkaa, mikäli tilanne jatkuu nykyisellään. Tulossa on siis todennäköisesti tähän mennessä kaikkien aikojen pahin vuosi petovahinkojen osalta.

Valtio varaa jatkuvasti liian vähän määrärahoja porovahinkojen korvaamiseen. Vahingonkorvauksista joudutaan leikkaamaan ja vahingonkärsijät joutuvat odottamaan korvauksia entistä pidempään (kuva 1). Korvausmäärärahojen riittävyyteen tulee kiinnittää huomiota. Korvausmäärärahan riittämättömyyden lisäksi ongelmana on EU:n asettama kymmenen miljoonan euron maksukatto. Yli kymmenen miljoonan euron korvaukset vaativat hyväksynnän Euroopan komissiolta. Vuosina 2016 ja 2017 EU:n maksukatto ylitettiin ja korvauksia leikattiin vahingonkärsijöiltä. Sen jälkeen korvausjärjestelmää uudistettiin niin, että pahimpien tuhoalueiden kaksinkertaiset korvaukset lakkautettiin. Petokantojen hallinnan keinoja ei kuitenkaan tuotu poronhoitajien käyttöön lisää. Vahinkokertymät olivat heikennetyllä korvausjärjestelmälläkin jo viisi vuotta myöhemmin, vuonna 2022 jälleen kymmenessä miljoonassa eurossa.

Kuva 1. Petovahinkokorvaukset ja niiden leikkaukset 2000–2023, vuodet 2024–2026 ennuste.

Kuluvan vuoden vahinkokertymä nousee ennusteen mukaan jo selvästi yli kymmenen miljoonan euron. Porojen korvausarvo päivitetään viiden vuoden välein, ja sen pohjana toimii poronlihan keskihinta. Vuoden 2022 korvauksissa näkyy osaltaan myös poronlihan hintakehitys. Porosta on tullut vuosi vuodelta arvokkaampaa lihaa.

Seuraavan kerran poronlihan hinta ja poron korvausarvo päivitetään siten, että uudet arvot ovat käytössä vuoden 2026 korvauksissa. Mikäli vahinkokertymä vakioidaan nykytasolle, vuoden 2026 korvaukset lähestyvät euroissa 13 miljoonaa. Koska poronhoitoalueen eteläpuolisen Suomen petokantojen kontrollointi on tehty korkeimman oikeuden päätöksillä lähes mahdottomaksi, tulevat petovahingot kuitenkin kasvamaan poronhoitoalueella vuosittain, ellei kannanhallinnan keinoja uudisteta siten, että nopeampi toiminta ilman vahinkokertymien keräilyä on mahdollista.

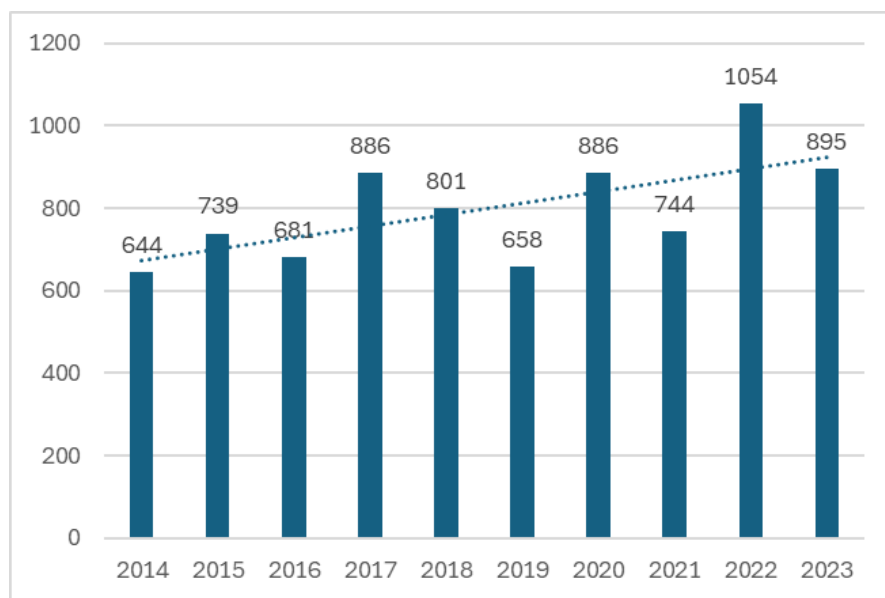
Jo nyt on nähtävissä paisuva peto-ongelma, sen myötä kasvavat vahinkokertymät ja lisääntyvä kesäajan hävikki. Vajaa 13 miljoonaa on erittäin varovainen arvio. Ilman muutosta tilanne on lähivuosina se, että pedot tappavat poroja jo tuplata nykyisen euromäärän, eli 20 miljoonan euron edestä.

Ainoa keino vähentää vahinkoja ja porotalouden kannattavuuden heikkenemistä sekä valtion petovahinkokorvausten maksutaakkaa, on vahinkoa aiheuttavien maasuurpetojen poisto. Löydettyjen vahinkojen suurin aiheuttaja on ahma, mutta karhu on vastuussa suurimmasta osasta löytymätöntä hävikkiä. Karhu aiheuttaa porovahinkoja koko poronhoitoalueella. Iso osa karhun tappamista poroista jää löytymättä, sillä sulan maan aikaan vahinkojen löytäminen on erittäin haastavaa. Karhu syö pienet vasat tarkoin ja

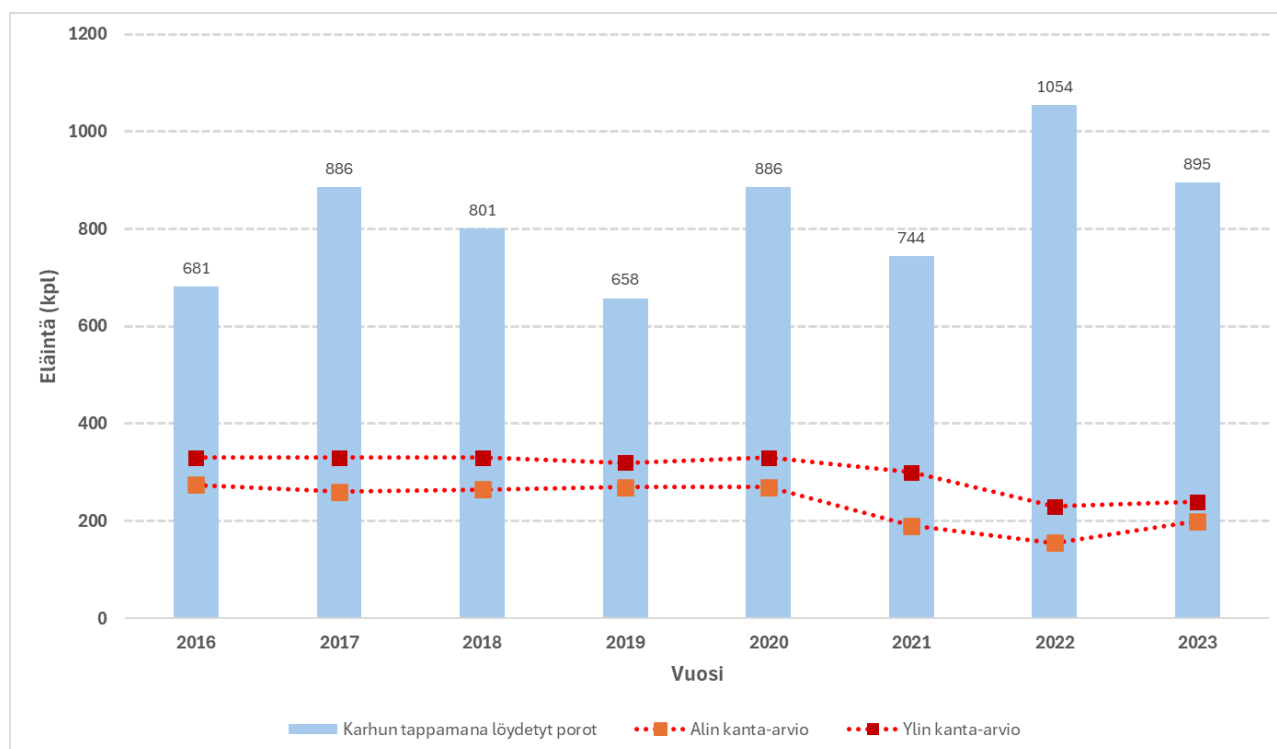
monesti myös piilottaa haaskan. Karhu hyödyntää tutkimusten mukaan runsaimmin kesävasoja ja karhun vaikutus porojen syksyisiin teurasmääriin on huomattava.

Vuonna 2023 karhun tappamana löytyi 895 poroa ja niiden korvaussumma on noin 1,65 miljoonaa euroa. Karhun tappamina löydettyissä poromäärissä on vuotuista vaihtelua, mutta vahinkotrendi on nouseva (taulukko 1).

Taulukko 1. Karhun tappamina löydetty porot 2014–2023.

Viimeisin Luonnonvarakeskuksen tekemä karhun kanta-arvio on maaliskuulta 2024. Sen mukaan poronhoitoalueella vuotta vanhempia karhuja ennen metsästyskautta 2024 on 200–240 (taulukko 2). Pentueita vuonna 2024 poronhoitoalueella on 47–40 ja pentuja 50–70. Kanta-arvion mukaan vuoden 2020 jälkeen vuotta vanhempien karhujen määrä poronhoitoalueella olisi laskenut, mutta samaan aikaan löydettyjen karhun aiheuttamien porovahinkojen määrä ei kuitenkaan ole vähentynyt. Vuonna 2022 karhun tappamana löydettiin ennätysmäärä poroja, 1054 kappaletta. Karhun kanta-arvio perustuu pääosin vapaaehtoisten jälkihavainnoitsijoiden tekemiin havaintoihin. Kanta-arvioraportin mukaan poronhoitoalueen havaintoaineisto on edelleen vähäinen ja havaintoaineiston vähäisyys johtuu suurelta osin harvasta havainnoitsijaverkostosta. Poronhoitoalueen kanta-arvioon liittyy tämän takia muuta maata enemmän epävarmuutta. Kanta-arvioraportin mukaan poronhoitoalueen arvio ottaa huomioon puutteen aineiston kattavuudessa. Raportista ei tule ilmi, miten havainnoitsijaverkon puute otetaan huomioon. Porovahinkojen määrä tulisi ottaa huomioon poronhoitoalueen karhukantaa sekä karhun metsästyskiintiöitä määritettäessä. Karhun tappamana löydetty poro on jo itsessään havainto karhusta.

Taulukko 2. Karhun tappamana löydetty porot ja vuotta vanhempien karhujen määrä (alin ja ylin kanta-arvio) poronhoitoalueella ennen seuraavaa metsästyskautta.

Suomen karhukannan hoitosuunnitelman (2022) mukaan poronhoitoalueella tavoitteena on karhun aiheuttamien vahinkojen vähentäminen vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla ja karhun kiintiömetsästyksellä (ns. keskeytysmetsästys). Vahinkojen vähentäminen on tärkeä lähtökohta karhunmetsästysjärjestelyitä ja kiintiömäärää suunniteltaessa. Hoitosuunnitelman mukaan poronhoitoalueen metsästyksen mitoituksessa seurataan karhun aiheuttamien vahinkojen kehittymistä alueellisesti ja kokonaisvahinkokertymän kautta. Samalla tulee huomioida, että vain murto-osa karhun tappamista vahingoista löydetään. Vahinkojen ja hävikin huomioiminen on erittäin tärkeä lähtökohta, kun poronhoitoalueelle määritetään metsästyskiintiöitä.

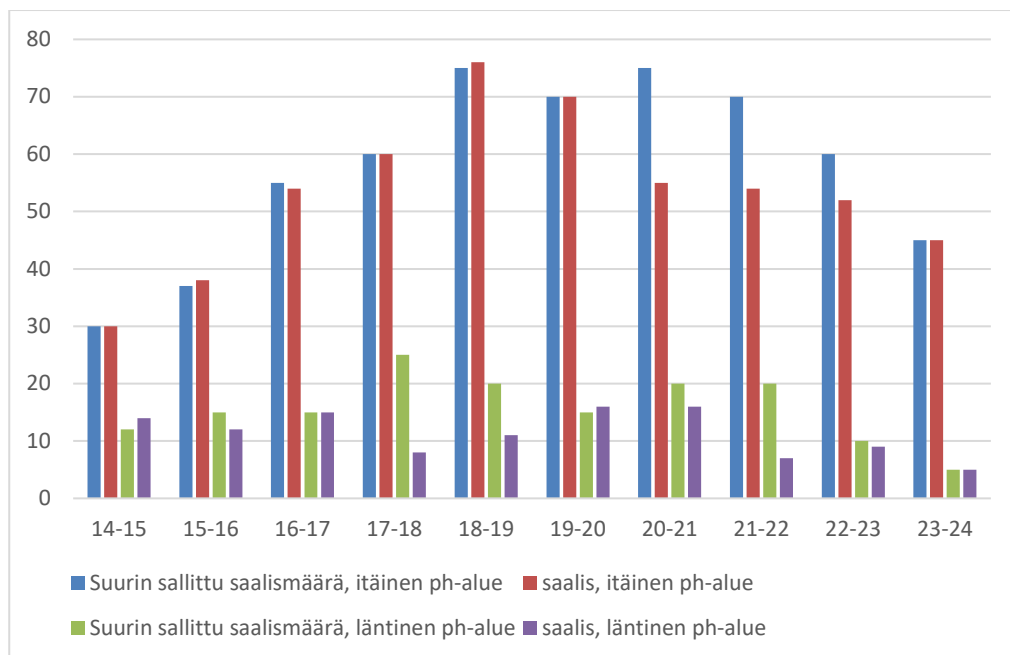
Myös asetusmuistion mukaan tavoitteena poronhoitoalueella on karhun aiheuttamien vahinkojen vähentäminen vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla ja karhun kiintiömetsästyksellä (ns. keskeytysmetsästys). Tavoite on kannatettava, mutta kiintiömäärä tulee asettaa tarpeeksi korkealle tasolle, jotta tavoitteeseen voidaan päästä.

Karhun metsästysjärjestelyissä poronhoitoalueella tulee kiinnittää huomiota pyynnin tehokkuuteen. Karhut tulee saada metsästettyä kiintiöiden puitteissa mahdollisimman tehokkaasti.

Karhusaaliit poronhoitoalueella

Karhun kiintiö- ja saalismäärissä on ollut vuosittain vaihtelua (taulukko 3). Lumitilanne ja ennen kaikkea lumen tulo vaikuttavat olennaisesti karhunmetsästyksen onnistumiseen. Mikäli lumi tulee maahan ennen pyyntikauden päättymistä, täyttyvät kiintiöt sekä läntisellä että itäisellä poronhoitoalueella nopeasti. Esimerkiksi vuonna 2022 kiintiöt jäivät vajaaksi, koska lumipeite tuli poronhoitoalueelle huomattavan myöhään.

Taulukko 3. Poronhoitoalueen suurimmat sallitut karhun saalismäärät ja saaliit metsästysvuosittain.

Poronhoitoalueen metsästyskiintiöt metsästysvuodelle 2024–2025

Poronhoitoalueen metsästyskiintiöt tulee mitoittaa niin, että karhun aiheuttamat vahingot eivät entisestään nouse. Tavoitteena tulee olla vahinkomäärän laskeminen, kuten karhun kannanhoitosuunnitelmaan on kirjattu. Karhukanta on poronhoitoalueella vahva ja karhuilla on isoja pentueita. Poronhoitoalueen karhukannan arviointiin ja metsästyksen onnistumiseen liittyy erityisen paljon epävarmuustekijöitä ja muutokset vuosien välillä voivat olla suuria.

Karhun suojelutaso on Suomessa suotuisa ja mahdollistaa poronhoitoalueen karhukannan pienentämisen. Lisäksi karhu aiheuttaa suurimman osan vahingoista poronhoitoalueella. Tämän takia poronhoitoalueen kiintiöt tulee asettaa niin suuriksi, että kiintiöiden täyttyminen ei vaikeuta karhukannan koon kontrollointia porotalouden taloudellisten toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Valtio varaa jatkuvasti liian vähän määrärahoja porovahinkojen korvaamiseen. Vahingonkorvauksista joudutaan leikkaamaan ja vahingonkärsijät joutuvat odottamaan korvauksia entistä pidempään. Korvausrahojen riittävyyteen tulee kiinnittää huomiota. Korvausrahojen riittämättömyyden lisäksi ongelmana on EU:n asettama 10 miljoonan euron maksukatto. On kestävämpiä, jos poronhoitajat joutuvat

kustantamaan petokantojen ylläpidon entistäkin suuremmalla osuudella ja korvauksia ei makseta täysimääräisenä. Poronhoitajien oikeusturvan ja omaisuuden suojan vuoksi karhun metsästyskiintiö on mitoitettava aidosti niin, että karhukantaa saadaan pienennettyä.

Luontodirektiivi ohjaa Suomen kansallista lainsäädäntöä ja oikeusratkaisuja. Edellä lausunnossa esitettyjen syiden vuoksi Paliskuntain yhdistys esittää, että Maa- ja metsätalousministeriö käynnistää välittömästi karhun, ilveksen ja suden osalta prosessin, jotta ne saadaan siirrettyä koko Suomessa lajiliitteen V. Poronhoitoalueella tulee päästä siirtymään vapaampaan metsästykseseen. Suomi ja Ruotsi ovat ainoat EU-maat, joissa harjoitetaan poronhoitoa. Suomen valtiolla on velvollisuus turvata poronhoidon toimintaedellytykset.

Paliskuntain yhdistys esittää alkavan metsästyskauden karhukiintiöksi itäiselle poronhoitoalueelle 95 karhua ja läntiselle 35 karhua.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Maaren Angeli, maaren.angeli@paliskunnat.fi, +358 40 6858 958